

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 18.3.2002

59. vuosikerta

Numero 1

Sivu 15

Hirvikortti helpottaa hirvikannan koon arviointia

Hirvien laskenta on jokavuotista puuhaa useimmille hirvenmetsästäjille. Tutuimpia menetelmiä monelle punanutulle ovat etenkin metsästyksen aikainen hirvien havainnointi ja maalaskenta talvella. Laskentojen virhelähteitä ei kuitenkaan tunneta tarkoin.

Laskentoja tarvitaan, jotta hirvikantaa voitaisiin hoitaa tavoitteiden mukaan. Kannan koon, sukupuolijakauman ja tuottavuuden avulla pyritään ennustamaan, miten suureksi hirvien määrä kasvaa seuraavaan syksyyn mennessä. Talvikannan koko antaa viitteitä kevättalven ja kesän aikana tapahtuvien liikenne- ja metsävahinkojen määrästä. Epäonnistuminen hirvikannan koon arvioinnissa johtaa ennakoidusta poikkeaviin vahinkoihin tai metsästyssaaliiseen. Siksi ei ole aivan yhdentekevää, miten hyvin hirvikannan arvioinnissa onnistutaan.

Havainnot korttiin

Hirvihavaintokorttiin kirjataan kaikki metsästyksen aikana saadut näköhavainnot hirvistä. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on kerännyt havaintoja maassamme vuodesta 1973 alkaen ja kortteja täytetään vuosittain noin 5000 kappaletta. Menetelmä pohjautuu oletukseen, että hirviä nähdään metsästyksen aikana sitä useammin, mitä enemmän niitä on. Sama oletus pätee myös kannan sukupuolijakaumaan ja vasatuottoon.

Menetelmä kuvaa neljässä tapauksessa viidestä kannan koon muutossuunnan oikein. Se kuvaa myös kannan rakennetta ja tuottavuutta verrattain hyvin. Kaukana toisistaan sijaitsevien ja maaston peitteisyyden (havaittavuuden) tai metsästystapojen osalta erilaisten alueiden tuloksia ei kuitenkaan voida suoraan vertailla keskenään. Esimerkiksi koirin tai ajoketjulla suoritettu jahti voivat antaa hyvin erilaisia tuloksia.

Hirvikorttiin kirjataan myös oma arvio metsästyksen jälkeisestä kannan koosta. Parhaimmillaan arvio voi olla hyvinkin tarkka, mutta se voi olla myös herkkä virheille varsinkin, jos kannan tiheys muuttuu nopeasti edellisistä vuosista. Ongelmana voivat olla myös havaintojen päällekkäisyydet, jos loppusyksyllä kesä- ja talvilaidunalueiden välillä matkaavat eläimet lasketaan moneen kertaan.

Laskentoja maalla ja ilmassa

Lentolaskentoja on tehty Suomessa 1970-luvun alusta

lähtien. Koska laskenta-alue on lähes aina liian laaja kokonaan kartoitettavaksi, lasketaan siitä jokin sattumanvaraisesti valittu osa-alue, jonka hirvitiheyden (hirviä/1000 ha) katsotaan koskevan koko aluetta. Lentolaskentojen tuloksena on yleensä aliarvio hirvien määrästä. Se, miten suuri virhe on, riippuu muun muassa maaston peitteisyydestä, havainnoitsijan kokeneisuudesta, sääolosuhteista, hirvilaumojen koosta ja monista muista tekijöistä. Huonoissa olosuhteissa jopa yli puolet hivistä voi jäädä näkemättä.

Etelä-Suomen vähälumisilla metsäalueilla toimivaksi laskentamuodoksi on todettu näihin aikoihin ajoittuva maalaskenta. Siinä metsästäjät kävelevät läpi kaikki alueensa viikonlopun aikana ja laskevat hirvet. Menetelmän etuja ovat edullisuus verrattuna lentolaskentaan, laskentojen samanaikaisuus ja hyvä kattavuus. Lähes samalla tarkkuudella, jolla eläimiä lasketaan maalta ja ilmasta, voitaisiin kannan koon kehitystä arvioida epäsuorasti myös metsästys- ja vahinkotilastoista. Esimerkiksi hirvikolarien määrä myötäilee suurelta osin eläinkantojen kehitystä. Myös hirikaaotojen onnistumisastetta ja kaadettua hirveä kohti käytettyä aikaa voitaisiin jossakin määrin hyödyntää arvioissa.

Mikään laskentatapa ei yksin anna virheetöntä kuvaa hirvikannasta. Jos tunnetaan virheen suuruus ja suunta, voidaan tulosta parantaa korjauskertoimilla. Menetelmien erilaiset virhelähteet mahdollistavat sen, että niiden antamat kanta-arviot tukevat toisiaan käytettäessä niitä rinnakkain. Tämäkään menettely ei sinänsä takaa virheetöntä tulosta, vaan lopullinenkin arvio on ennemminkin jonkinlainen haarukka, jonka väliin todellisen kannan koon arvon uskotaan tietyllä todennäköisyydellä jäävän.

Jos kannanhoidon ensisijaisena tavoitteena on vältellä suurten hirvitiheyksien aiheuttamia vahinkoja, kannattaisi verotuslaskelmissa käyttää haarukan yläpäättä "oikeana" kannan kokona. Näin varmistettaisiin se, ettei hirviä jää seuraavan metsästyskauden jälkeen ainakaan liikaa. Jos taas tavoitteena on varmistaa runsaat metsästysmahdollisuudet, tukeudutaan haarukan alapään arvoon. Näin varmistetaan useimmissa tapauksissa, että seuraavana vuonna on ainakin kohtalainen metsästettävä kanta.

Jani Pellikka, Helsingin Yliopisto